

Ilona különösen a hún avagy kún törzseknél, valamint a víz-tisztelő besenyőknél volt a víz megszemélyesítése. Ez utóbbi törzseink neve besz, biszin, szabin, szebir, szibir, szabár sőt a a sziszegő hang *t*-vé változtatásával még tabar, tapar is volt. Ezek eredetileg mind halászó, hajózó népek voltak; tavak, folyóvizek, tengerek partjain éltek, vagy pedig mocsaras területeken cölöpépítményekben laktak. Náluk Ilona a Biszona, Bizonya, Besenyő, Vizenyő vagy pedig megfordítva a Sabana, Szavan, Szabina neveket viselte, habár neveztetett egyszerűen Víz avagy Viza néven is. A besenyők nőelvi és anyajogi (matriarchalis) népként, magukat nem a Napisten neve (Beszer, Beszerapa, a sziszegőhang *t*-vé változásával Peter, Piter, Pater, Petur, amiértis a Bibliában Szent Péter is halásznak mondatik, lévén a besenyők Peter Napistene a halászat istensége is), hanem hitregei ősanjuk, a Vízistennő után nevezték besenyőeknek. Ők Földünket nem is földnek, hanem víztömegnek, azaz Víz-nek tekintették, amelyen a földanyag csak mellékes valami. És ez egyébként a valósággal meglehetősen egyezik is, amennyiben Földünk felületének sokkal nagyobb részét borítja víz, de ami ősidőkben még sokkal inkább volt így, illetve a szárazföld-területek még sokkal kisebbek voltak, mint ma. Ezen törzseink tehát, valamint a szemere, szumer, samara, tamara, samana, szarmata nevek alatt szerepelt törzseink — amelyek közé az amazonok, valamint kabar törzseink közül a nőelvek is tartoztak — a magyarokkal és kunokkal, hunokkal ellentétben, a nőiséget és az anyagot fontosabb valaminek tartották az erőnynél. Szerintük az anyag örök idők óta megvolt, de az erőnyt csak az anyag hozta létre és termeli továbbra is, vagyis szerintük az erőny, így a Nap is: az Örök Nagy Anyaistennő fia. Miutánpedig minden erőny teljes hiánya egyenlő a sötétiséggel — lévén a fény is erőny — ezért némely nőelvi törzsek, mint a besenyők és a kabarok nőelvű része, az Ős Anyagistennőt, akit Iszonya néven is neveztek (amely név a Vízanya vagy Bizonya névnek csak kezdő *v* vagy *b* hang nélküli kiejtése), feketearcú- és testűnek ábrázolták. Elő-Ázsiában Kybele istennőt, azaz a nagy Természetanyát — akit a rómaiak Cybele-nek meg Ephesusi Diana-nak is neveztek és aki tulajdonképpen egy kabar őstörzsünk egyik istennője volt — szintén fekete márványból való arccal és kezekkel, lábakkal ábrázolták. Sőt vannak igen régi keresztény Mária-képek is, amelyek

fekete arcúak. Ezek némelyike nem keresztény eredetű. Ezeket a kereszténység csak örökölte s Máriával azonosította. Eredetileg a Nagy Ősanyag Istennőt ábrázolták, fiával, a Napistennel.

Nőelvű őstörzseink szerint az Ősanyag előtt nem létezett Erőny, lévén ez csak az Anyag szüleménye, amelynek megszületése előtt nem létezhetett semmiféle hímneműség, amely megtermékenyíthette volna, amiértis tehát ő: szűz-anya volt. Vagyis a nőelvi hitrege szerint a Fiú-Istent, vagyis a Napot, az Ős Nagyasszony szűzen szülte. Ez volt tehát a szűz-anya hitregék eredete, amelyek régibb változata Buddha születésére vonatkozó némely mythoszból van meg, de a jelképes értelem ismerése nélkül.

Régen az Örök Anyaistennőt két kisdeddal ábrázolták, vagyis Hunor és Magor ikertestvérekkel. Hasonló keresztény ábrázolatokon a második kisdedet Keresztelő Szent Jánosnak szokás mondani, akiről még az is mondván, hogy Jézusra minden tekintetben hasonlított (aminthogy az ikertestvérek a valóságban is egymásra minden tekintetben hasonlítanak), valamint mondván még az is, hogy kicsi korukban játszótársak voltak. Régibb Madonna-képeken a két kisdedet gyakran látni is, még Raffaellónál is, holott újabban ez már mindinkább feledésbe megy.

Kabar őstörzseinknél *Kübele* Istennővel (Ilona egyik kabar neve) hegykultusz is volt összekötve, amiértis ez Istennő szentélyei gyakran hegyek, dombok tetején állottak, de amelyek helyére utóbb keresztény templomok, kápolnák kerültek és amelyek többnyire Máriának szentelvék. Kübele és a hegy avagy domb összefüggése, röviden magyarázva ez: Kabar őstörzseinknél ez Istennő legfőbb jelképe az emlő volt, de amelyet ők *kebel*, *köböl*, *kübel*, *gebel*, *gabal*, *kablu* és kezdő *k* vagy *g* hang nélkül még *öböl*, *ubul*, *öbür*, *uber* néven is neveztek (innen a latin *uber* = emlő; de a mongolban is *öbür* = emlő). Az emlővel ez Istennőt azért jelképezték, mert őt az életet tápláló anyjaként is tisztelték, az emlő pedig a nőiségnek természetes jelképe. Ezért szokták volt Kübelét sok emlővel ábrázolni (lássad az «Efezusi Diana» szobrát sok emlővel, fekete arccal, kezekkel, lábakkal). Mivel pedig az emlő, domborulatként, a dombokkal, hegyekkel hozatott jelképes összefüggésbe, ezért lettek a kabaroknál a dombok és hegyek ez Istennő szent helyei. Innen származik az arab nyelv *gebel* = hegy szava is. Mivel pedig a nőelvi

kabarok szent állata a nőstény-kecske volt és ezt ők *kebele*, *kabala* néven nevezték, innen származott a latin nyelv *capra*, *capella* = kecske, nősténykecske szava. De hogy itt mily nagy kiterjedésű, gazdag szimbolikánk volt még, arról itt nem beszélhetek, de nem hagyhatom mégsem el némely apróság megemlítését. Ezen nőiségi *kab*, *keb*, *köb* ős-szavaink megfordítása adja a hímségi *bak* szavunkat (hímkecske), amelyből *bika* szavunk is származott, ugyanúgy mint a szláv *bik* = bika és a német *Bock*, olasz *becco* = bak-kecske. De innen származott a szláv *Bog* és szanszkrit *Bag* = Isten szó is.

Kübelével szemben a hímséget képviselő istenség a bakkecskével jelképezett *Baccus*, azaz latin végzés nélkül *Bak* Isten volt, akinek még a rómaiak is mindig kecskebakot és bikát áldoztak, habár már nem is tudták, hogy miért épen ezeket. De jelképezték a kabarok a hím istenséget még fülesbagollyal is. Innen származik a Kübelével szembeni hímistenség frigiai *Bagaios* neve; görögös végzés nélkül *Bagai*, amelynek betűszerint megfelel *bagoly* vagy *bagoj* szavunk, de ugyanígy a kelet-afrikai, kámíta oromo (galla) nyelv *Vakajo* = Isten szava is. Fölemlítem még, hogy a fülesbagoly nevei még *buhú*, *buhó*, kezdő *b* hang nélkül *uhú*, *uhó* is voltak. A németben a fülesbagoly közönséges neve *Uhu*, míg a szlávban *uhó* = fül, holott a fülesbaglyot épen az jellemzi, hogy toll-fülei vannak. Mi több, tény hogy a fülesbagoly hangja is: *uhú*, *buhú*, *buhó*. Brehm pedig (Tierleben) megemlíti, hogy egy bizonyos bagolyfajta kiáltása így hangzik: *Kebel*, *kebel*! Mind e szavak pedig a kabar kultusz-szócsoporthoz illőek, amely a *k*, *h*, *g*, *gy* és a *b*, *p*, *f*, *v* mássalhangzókból képezett volt. Ősműveltségünkben minden az örök Természet törvényein alapult.

A szűz-anyság gondolata alapján nőelvi őstörzseink, de különösen a szemerék és a szarmaták szent állatokként tisztelték és szerették a méheket. Ezeknél ugyanis a raj majdnem összes egyénei nőneműek, habár a munkásméhek nem élnek nemi életet, hanem csak a méh-királyné, vagyis az anyaméh, amely az egész, sokezer egyénből álló raj anyja. A hímek száma igen csekély és ha a királyné megtermékenyítettet, ezek is elűzetnek avagy megöletnek. Ami azonban szempontunkból fontos: az hogy az anyaméh megtermékenyítés nélkül, azaz tehát *szűzen* is, képes méheket létrehozni (parthenogenesis), de csakis hímekeket. Innen van az, hogy a mytholo-

giákban is a szűzanya gyermeke: fiú. De ismeretes, hogy szűzen-szülés emlősöknél lehetetlenség, de megvan más rovaroknál is, mint például a levéltetveknél. Vagyis őseinknél a szűzanyaság tulajdonképpen még csak költői jelképezés volt, nem szó szerint fölfogott valami.

A legnagyobb különbség azonban őseink és a későbbi népek hitregéi és mythológiája között az volt, hogy a miénkből még hiányzottak a mindenféle borzalmak, a vérengzési, vértanúsági, kínzatási, öldöklési indítékok, amelyek az újabb népek vallásait is a borzalmak vallásaivá teszik. Őseink lelkülete sokban megőrizte még azon boldog és büntelen kor emlékezetét, amelyről a mi Csallóközről és ebben Tündér Ilona Aranykertjéről szóló regéink szólnak, amely Aranykertben a magyarok egykor boldog békeességben éltek, de amiről a görög hyperboreus-mondák is szólnak és amiről a Biblia is beszél, elmondván, hogy az első emberpár a Földi paradicsom kertjében ártatlanságban élt és hogy Isten nekik eledelül csak a fák gyümölcseit és a füvek magvait adta volt. Mindamiből az is világosan kitűnik, hogy az igazi őseink még nem ismert sem öldöklést, gyilkolást, sem húsételt. De mi észre kell vegyük még azt is, miszerint az Ádám-Éva rege mindenképpen a mi őseinktől származott, ha későbbi népeknél ennek mélyebb, jelképes értelme már ismeretlen volt is.

A besenyő vagy szabin, valamint más víztisztelő őstörzseinknél Ilonát, mint víz- és tengeristennőt, vízzel, tóval folyóval vagy ezüst-tükörrel, de még nagy gyöngyházkagylóval is szokták volt jelképezni. Holott a naptükör aranyból való és kissé domború volt, (positivum, plus: hímség), a nőistenségé ellenben kissé homorú (negativum, minus: nőiesség) volt, vagyis ez utóbbi tehát *kagylóhoz is hasonlított*. A domború tükör *szórja*, a homorú *gyűjti* a sugarakat. A szórás, valamint a magvetés őseinknél hímnemű, adó, tevő, cselekvő, tehát pozitív valamiként volt fölfogva, míg a gyűjtés, szedés, összpontosítás, vevés, fogadás, befogadás, elviselés, tűrés ellenben nőnemű valamiként. Ezt pedig nyelvünk igen világosan tanúsítja még ma is, amennyiben *tesz* igénk a tevést, cselekvést, vagyis ezen hímségi dolgokat nevezi meg, míg e szó megfordítottja, a *szed* igénk az ellenkezőjét, vagyis ez említett nőneműségeket jelenti. A szórás a hím magkivetésével is, ez pedig a vetőmag szórásával hasonlítottatott össze. Mind-

ezeokról ismét még igen sok elmondani valóm volna, amit másutt meg is írtam, de amit, mivel nem tartozik közvetlen jelen tárgyunkhoz, inkább elhagyok. Csak annyit még, itt is, hogy őseink fölfogása szerint a Nap állandóan *szórja* az «életmagokat», amelyek a Földön életet keltenek.

Említettük, hogy más jelképezés szerint a napsugarakat a Nap-isten aranyhajaként is fogták volt föl, amihez teendő, hogy Tündér Ilona vagyis a Földistennő haját az északi fénnel azonosították, de természetesen ezt is csak költőileg. Ám ez is csodálatosan összeegyeztethető mai tudományos megállapításainkkal, amelyek szerint a Nap fénye valóban a Napból *kiáradó* erőny, de a sarki fény nem a Földből árad ki, hanem ez is a Napból az űrbe szétáradó és a Föld által fölfogott, magába vonzott, tehát *beleáradó*. Kénytelenek vagyunk tehát föltételezni, hogy mindezt őseink egy régesrég nagy műveltségük idején már tudták, amely tudásukat azonban nem műszaki (technikai) eszközökkel szerezték, hanem tisztán szellemi képességeik révén, olyanokkal tehát, amelyeknek csak *látók* vannak birtokában, akik akár a messze távolban, száz, ezer avagy millió mérföldeknyire levő, vagy akár a közelben, de a szem látása számára áthatolhatatlan anyagok mögött avagy alatt levő dolgokat is látni s pontosan leírni képesek, egy számunkra ismeretlen képességük segítségével. Amely képesség, azt hiszem, az agyvelő úgynevezett tobozmirigyében van avagy volt (corpus pinealis vagy epifysis), ami egy ősidőkben még létezett harmadik szem maradványa, amely azonban nem a fény, hanem a villanyosság segítségével látott, ami megfejtí azt is, hogy e szem látását sem a nagy távolság, sem a közbeeső, a közönséges fény számára áthatolhatatlan anyagok nem gátolták. De ez is újból egy tárgy, amelyről másutt sokat írtam, de ami itt tárgyunktól túlságosan messze térítene el. Erről csak annyit tehát, hogy egy néprajzi tudósunk is, egyik néprajzi folyóiratunkban, már elmondotta, hogy népünk «látói» a testünk belsejében levő részeket úgy képesek látni, mintha a test előttük nyitva állana. Vagyis, hogy eszerint számukra nincsen szükség boncolásra. Illetve, náluk az említett képesség még nincsen teljesen visszafejlődve, nincsen teljesen elveszve. Erdélyben annakidején magam is hallottam, hogy a «látó» például csonttörést azért képes minden orvosnál pontosabban összeállítani, mert ő a bőrön és húson át, a csontokat

látja. Népmeséink pedig tudnak olyan leányokról, akiknek három szemük volt és hogy kettővel alhattak, de a harmadikkal, amely a fejük tetején volt, akkor is láttak mindent. (Lássad «A vörös tehén» mesét.) Ez annak homályos emlékezete lehet, hogy amikor a két szem számára sötétség volt is, a harmadik szem akkor is látott. Tény, hogy némely gyíkfélének (például Sphenodon punctatus vagy tuatara, Új-Zeeland) egy világosan fölismerhető harmadik szemmaradványa van a feje tetején, valamint tény, hogy több őskori béka- és götfeféle (Stegocephalia) — vagyis az emlősök közvetlen őseinek — koponyájuk tanúsága szerint, fejük tetején egy szemüregben még egy harmadik szemük is volt. Ezen harmadik szemüreg maradványa az embernél a gyermek «fejelágya», vagyis koponyánk teteje azon része, amely csak a már nagyobb gyermeknél nő be. Az ontogenesis törvényei szerint tehát azt kell következtetnünk, hogy az emberiség őseinek, amidőn még a kétéltűek fejlődési fokán voltak, itt egy harmadik szeme volt. Másrészt tudjuk, hogy azon őskorban a Nap még nem volt oly tüzes és ragyogó, mint ma, a Föld légköre pedig a vízfölületek nagyobb kiterjedése és a Föld önmelege nagyobb volta miatt, még sokkal vízpárateltebb volt, mint ma s így a sok felhő miatt is, az örökös félhomályban, a fény segítségéveli látás nem lett volna elegendő. Szerintem tehát akkor az említett egy szem volt a hasznosabb, míg a mai két szem csak akkor kezdett kifejlődni, mikor a Nap világossága erősbödött, a köd és felhőképződés pedig csökkent. Föltételezhetjük pedig, hogy azon ősidőkben esők, záporok, viharok is sokkal gyakoribbak voltak és így a légkör villanyossággal is sokkal telítettebb volt mint ma, ami viszont ép a villanyosság segítségével látó szemnek volt kedvezőbb. Úgyszintén, azon időkben a sok víz, eső s a végtelen kiterjedésű mocsárvilág épen a még kétéltű, azaz félig a vízben élő ősemberiségnek, valamint a más béka- és götfeféle állatoknak is épen nagyon kedvező életviszonyokat adott.

Az elmondottakhoz kell tennem, hogy őseink ismereteiket és tudományukat gyönyörű költői és jelképes alakban is tudták kifejezni, és pedig nem csupán szavakban, hanem formákban is, vagyis e tudásukat és ismereteiket szebbnél szebb regékben, mesékben, énekekben és művészi ábrázolatokban is kifejeződésre tudták juttatni. Ezen költői és művészi alkotásaik utolsó maradványai mai nép-

meséink, mondáink, népdalaink és népművészetünk, habár mindez idegen hatások, valamint idegenből származott új vallás elfogadása miatt, állandó hanyatlásban van és a dolgok egykori mély értelme is már teljesen feledésbe ment. Ma azonban, a tudomány haladásával, mind ennek ismét nyomára akadhatunk és bízhatunk abban, hogy előbb-utóbb egész eltemetett gyönyörű ősműveltségünket és ennek kincseit ismét megismerendjük. Ebben vezetőnk pedig mindig a magyar nyelv, mythologia, népművészetünk, valamint egész nép-rajzunk lesz, amelyek nélkül az eddigi írásaimban elmondottakat sem tudhattam volna meg soha.

Hapedig elgondoljuk, hogy őseink, akik e regéket, meséket alkoták, a miénk mögött el nem maradó tudással bírtak, akkor egyúttal azt is be kell látnunk, hogy szellemileg még fölöttünk is állottak, mivel ma a tudomány mindenkor száraz és prózai dolog marad, nem lévén mi már képesek azt oly szép és költői formákba öltöztetni mint őseink.

Mindnyájan ismerjük a mai keresztény templomokból is a testnélküli, szárnyas angyalfejecské-ábrázolatokat (10. ábra), amelyek a festményeken Máriát körülrajongóan ábrázoltatnak. Ezek palóc, azaz pelazg, őstörzseinktől származó jelképek, de azt itt nem fejtegethetem, hogy miért származnak épen ezen őstörzsünk szimbolikájából. Ezek a Napból jövő erőnyiszikrákat (különösen erdélyi táj-szólásainkban *szikra* szavunk ma is jelent *kicsi-t* is), azaz a még *testnélküli*, tehát még anyagtalan lelkecskéket is jelentették, akik a Földanyát (az őspalócoknál Velenyő, Valona, Levenyő, Lapona, Vilana, Livana néven nevezve) körülrajongva, tőle *megtestesülést* kérnek.

10. ábra: Szárnyas angyalfejecské

Tény, hogy a vetőmag kiszórását nálunk, ősi szokásból, ma is csak férfi végezi, holott az aratást, vagyis a begyűjtést, régen, sarlóval, kizárólag nők végezték. Ezt férfiak csak azóta végezik, amióta a nagyobb erőt igénylő kasza a sarlót kiszorította. Maga a gyűjtés, összeszedetettség, kuporgatás különben is a nő természetének felel meg. A gyűjtés a szórás ellentéte, amit nyelvünkben, amint már említém, a *szed* és *tesz* igénk egymásnak megfordított volta fejez ki. Mindez világosan nemi alapú, vagyis magán az örök Természeten alapuló és tehát nem önkényesen kitalált dolog. *Tesz* igénknek régen *ten* alakja is volt, amely többek között az *Isten* szavunkban is megvan, amely szó eredeti értelme: *ős-tevő*, azaz *ős-teremtő*, *ős-alkotó*, *ős-cselekvő* s tehát *ős-férfi* is volt. Ezen *ten* szó keleti rokonnépeink nyelvében is megvan, ahol az «nagy férfi», illetve «király, fejedelelem» értelmű (*tenno*, *tanju*, *tana*) és aminek megfordítottja (*net*, *neid*, *ned*, *nit*) pedig «nő» jelentéssel bírt. De az *Isten* szó egyik nőiségi ellentéte volt az *Istár*, másként Asztarte ősnőiség-istennő neve is (azaz: Tündér Ilona, Szemiramisz, Venus). Ezen *Is-tár* nő-istenség nevében a *tár* szótag ugyanis nem más mint *tár* igénk, a tárulás pedig a tevésnek szintén pontos ellentéte. Rokonnépeink nyelvében ez a *tár*, *ter* alakban meg is van és ott valóban nő értelmű. (E szó őstörök eredetű, de ma a finnugor nyelvekben van meg.) Őstörök törzseink kultusz szócsoportjában ugyanis (amely a *t*, *d* és *r*, *l*, valamint megfordítva az *r*, *l* és *t*, *d* mássalhangzókkal képezett volt), ha a szóban *a* vagy *e* magánhangzó volt, akkor az nőiségi jelentésű volt, ha ellenben *o* vagy *u*, akkor az hímségi dolgot jelentett. Innen származtak a *tor* és *tur* = bikát jelentő szavak is, míg viszont a rokonnépeinknél meglévő *ter*, *tár* szóalakok nő jelentésűek, de amelyek nyomát árja nyelvekben is megtaláljuk, mert például a németben is *Schwester* = nővér, *Tochter* = lány. E szó igazi, leg-ősibb értelme azonban a magyar *tár* (tárul, nyílik) igében ismerhető föl. Ugyane szó *e* magánhangzóval *ter*, *tér*, avagy megfordítva *rét* kiejtéssel mindig lapos, lapalakú valamit fejezett ki, lévén hogy őseink szimbolikájában a lap mindig nőiségként volt fölfogva, ellentétben a bot, cölöp, karó alakú tárgyakkal, amelyek hímségi jelképek voltak. Aminthogy őstörök szócsoportunk szerint: *rúd*, *dorong*, *durong*, *törzs*, *törzsök* szavaink is ilyen hímségi dolgokat neveznek meg ma is. De megjegyezhető, hogy az olaszban is *tortore* = nagy

bot, míg a törökben ma *direk* = törzs, aminek meg *derék* szavunk felel meg. A németben megfordítva: *Rute* = bot, ami meg *rúd* szavunkkal egyezik.

A kagyló, mint csészeszerű és megnyílani, tárulni képes valami, tehát nőiségi jelkép volt. Úgyhogy a gyöngyházkagyló is, úgy a kerekded tengeri fajta, mint a hosszúkás édesvízi is, mindenképpen nőiségi jelkép volt. A gyöngyház neve a Keleten ma is *szedef*, amely szó a mi *szed* igénkkal egyezik betűszerint. Mindezekből pedig végül azt is következtethetni, hogy őseinknél a két egymás mellett ülő bálványalak közül a nő arca egyszerűen gyöngyházkagylóból is képezthetett, különösen ha az istennőt víz- és holdistennőként kellett ábrázolja. (A Holdnak nincsen saját fénye, illetve fénye csak a Nap fénye visszaverődése.)

Kagyló szavunk régen *kalán* alakban is megvolt, amit a mai, valószínűleg csak romlás útján keletkezett «kanál» szavunknak népünknel ma is általános *kalán* alakja is bizonyít, mert tudvalévóleg a magyar nép régebben a «békateknő»-nek is nevezett édesvízi gyöngyházkagylóból, nádnyéllel, készített kanalakat használt. De ugyanezt bizonyítja Erdélyben egy, a természetes sziklába vájt fürdőmedence *Kalánfürdő* neve is. (Lássad: Kőváry László: «Történelmi regék». Kolozsvár. 1857.) E *kalán* szó értelme ősnyelvünkben «hal-anya» volt. Viszont a nyíló kagylónak a női nemi részeli összehasonlítása és az ezzel összefüggő mókákban él még, de megnyílvánul abban is, hogy a görögöknél és rómaiaknál az Afroditéval azonosuló Galatea- és Tetisz-féle víz- és tengeristennők hol kagylóból kijövő (születő), hol pedig kagylóhéjban a tenger hullámain ringatódzó nőalakként ábrázoltattak.

Kagyló szavunknak régen kellett legyen *kajló*, *kahló*, *kal*, *kál*, *hal*, *kalhó* alakja is. Ezekből származott a német *Kachel*, *Kachl* szó, amely a régi cserépkályhák kagyló-, illetve csészealakú csempéit jelentette, valamint ebből származott a magyar *kálha* vagy *kályha* szó is. A kályhacsempék, amint ezt régi, népi kályháinkon még láthatjuk (lássad a «Néprajzi értesítő» című folyóiratunkban is) ugyanis eredetileg kerek volt, kagylószerűen *homorúak* és csak újabban időskben készültek négyszögletesekre is.

Azon tény, hogy a domború aranytányérból és a homorú ezüsttányérból képezett bálványoknak még nincsen igazi arca, szolgálha-

tott alapul valamiképpen népmeséink királyfiainak és királykisasszonyainak megvakíttatása indítékának. Ez még a bibliai Heraklesszel, azaz Sámsonnal is megtörténik, akiről már említettük, hogy eredetileg Napisten volt, és pedig a szemere, szumer, szemareus avagy szamarita törzseké. Ez istenség, akit a szumerok Samásnak neveztek, azonos volt a bibliai Szem ősapával (említém, hogy őseink a Napistent regebeli ősapjukként is tisztelték), amely ténnyel azonban már sem a zsidók nem voltak, sem a mai tudósok nincsenek tisztában. Ugyanezen istenséget — aki tehát Heraklesszel és Magorral is azonos, mert hiszen ő is a Napisten — az itáliai szamníták is nemzeti istenségükként tisztelték és Szam-nak nevezték. Mindebből pedig az következik, hogy a bibliai *Kám* meg a kún és magyar törzsek napistenségével azonos, hiszen e nevet csak megfordítva kell ejtenünk, hogy a *Mag* (Magar), azaz kún kiejtéssel a *Mak* vagy Makar nevet kapjuk; az pedig hiszen ismeretes, hogy a föníciaiak Herakleszt általánosan nevezték úgy Makar mint Magar néven. Világos tehát, hogy ugyanezen Napisten, aki nevét a hímelvű és gyümölcs-termelő magyar törzsek a *mag* szóból képezték és Magarnak nevezték, annak nevét a nőelvű és gabonatermelő szemere törzsek a szem szóból képezve Szem-nek, illetve Samas azaz Szemes- avagy Szamosnak nevezték, vagyis, hogy Mag (vagy Kam) és Szem ugyanúgy ikertestvérek mint Magor és Hunor, amelyekhez azután később Jáfet csak utóbb tétetett hozzá (az állattenyésztő, később keletkezett törzsek megszemélyesítője). Tény, hogy nemzeti istenségünket, a följegyzés szerint még a középkori kunok is Kám-nak nevezték; aki tehát nem is volt más, mint a bibliai Kám, vagyis a kunok és hunok nemzeti istensége és regebeli ősapja: Hunor, Magyar ikertestvérek.

Föltételezhetjük azt is, hogy a szóban volt tükörcsü bálványok, amidőn már mindinkább emberszerűsítve lettek, arcára szemeket is festettek, vagypedig e célra vájt üregekbe ékkövekből készületeket raktak be, de amelyeket letöröltek, illetve kiszedtek azon idő alatt, amikor az illető égitest nem volt látható, majd újból fölfestették, illetve visszahelyezték az égitest újbóli megjelenésekor. Innen származhat tehát az illető istenség, mai népmeséinkben a mesehős, megvakíttatása, majd szemei újból való visszanyerése indítéka.

Csodálatos ősiségeket megőrző népmesénk a «Leányszínű Bálint és Gyöngyszínű Ilona» című, amelynek tartalma röviden ez: Ketten

egy király gyermekei voltak (amely király alatt a Nagy Égisten értendő). A fiút így hívták, mert arca olyan volt, mint a legszebb leányé (Apollon). Hugát azért hívták így, mert arca olyan volt, mint a gyöngy és a gyöngyház. (Artemisz, amely nőistenség bálványa arcát őseink a kerek tengeri gyöngyházkaagylóból is képezték volt.) A királyfi nagyon szerette hugát és mindig vele akart lenni, s hogy ez nem volt mindig lehetséges, képet festtetett magának róla, amelyet mindig magánál viselt. Egyszer e kép a tengerbe esett. Senki sem tudott többé Ilonáról ily hű képet festeni. A királyfi küldé a halászokat, a képet fognák ki, de hiába, mert már azelőtt egy másik király halásza azt kifogták volt és királyuknak elvitték, aki a képről beleszeretvén, őt keresteti. Úgy talál rá, hogy egy ünnepségén Leányszínű Bálint is ott van, a képre ismer, kéri vissza, de megígéri, hogy nővérét ama királynak feleségül elhozza. A király, aki szintén gyönyörű szép arcú, saját képét is megfesteti s ezt Ilona meglátván, szívesen egyezik bele e király felesége lennie. Sok viszontagság után a házasság megtörténik. Közben elmondva, hogy Ilona könnyei igazgyöngyszemékké változnak.

E mesében is tehát, mint a szóban volt kinaiban, megvan a kép-készítés indítéka. Szerintem Gyöngyszínű Ilona azonos a más meséinkben előforduló megvakított és tengerbe vagy folyóvízbe vetett királykisasszonnyal avagy szegény szép leánnyal, akit a vízből rendszeren öreg halász ment ki s amely leányról szintén mondva, hogy gyöngykönnyeket sír. Leányszínű Bálint és a másik, szintén szép ifjú király, aki Ilonát feleségül veszi: tulajdonképpen egy és ugyanazon személy, vagyis a Napisten, de itt is két személlyé választva, de amely kettéválasztás célja itt nem más, mint az, hogy a testvérek közötti házasság ne kerülhessen sorra. Viszont Gyöngyszínű Ilona (vagyis Tündér Ilona)-és versenytársa (aki magát az ifjú királlyal el akarja vétetni) is Ilonával egyazon személy, vagyis a megszemélyesített nőiesség, de ennek két különböző megnyilvánulásaként. Vagyis Leányszínű Bálintban és Gyöngyszínű Ilonában is egy, eredetileg, Ádám- és Éva-szerű első emberpárról szóló mythosszal van dolgunk, amely pár egymásnak tehát egyúttal testvére is, de férj és feleség is. Emlékezzünk pedig, hogy vogul roknonépünknel is a fém-, illetve tükörcarcú bálványpár is hol egymás testvéreinek, hol pedig férj és feleségnek mondatik.

Ezen mesénkben is tehát a férj és fivér személye azért van kettéválasztva, hogy a vérfertőzés, azaz testvérek közötti házasság gondolata elkerülhető legyen, habár a mese szerint Leányszínű Bálint nővére iránti nagy szerelme még megvan. Mindezeket, valamint azt, hogy Leányszínű Bálint azonos a Napistennel, illetve Magyararal, vagyis Ádámmal, illetve a «magyarok» azaz az emberek ősatyjával, megértvén, ezekben fölismerjük a zsidók Ábrahám-mondája eredetét is. Ábrahám ugyanis a zsidók mondai ősapja. Szép neje, Sára, szintén hol nejének, hol nővéreinek mondva, sőt az egyiptomi fáraóban előkerül még «a másik király is», aki Sárát — itt csak egy ideig — feleségül veszi. Mindebből világosan kitűnik, hogy ezen bibliai monda, bár szintén a mi regénk ősalakjából származik, de annak még a mai mesénknel is romlottabb alakja, átdolgozott változata. Mert míg a mi mesénkben Leányszínű Bálint és Gyöngyszínű Ilona egymásnak még tényleg testvére (aminthogy Magor és Ilona is, mert hiszen teremthők, azaz «atyjuk», az Égisten: közös), de a bibliai elbeszélés szerint Ábrahám már csak azt *hazudja*, hogy Sára neki nem felesége, hanem nővére, amit a fáraó elhívén, Sárát feleségül veszi és Ábrahámot, természetesen, gazdagon megajándékozza. Mivel azonban e változat (a hazugsággal) egyedülálló, holott a miénknek (az igazi fivér és nővérről) különböző mythoszokban párhuzamai vannak, ennél fogva nem kétséges, hogy miénk az eredetibb és a bibliai a megváltoztatott alak. Az olasz «Belraggio e Bianchina» mesében is a miénknek egy már nagyon megromlott változatára ismerünk, de azért itt is még igazi fivér és nővérről van szó, aki utóbbi aztán a «másik király» feleségül veszi. (E mesetípus változataival e művem végén részletesebben foglalkozom.)

A szép Leányszínű Bálint kétségtelenül azonos tehát népmeséink Szép Miklósával, Világszép Urfijával és Szép Palkójával, azaz a szintén leányosan szép arccal és hosszú hajjal ábrázolt Apollonnal, a görögök által a szkitháktól átvett e napistenséggel. Amihez tehető még, hogy Apollon és Palkó, sőt még Bálint név is egymással azonosuló, míg a Miklós név a Magor vagy Makar névvel egyező. Ezen Apolló vagy Apollon név a mi *apol*, *apol* igénk régi -on képzős alakjából származott, vagyis *apoló*, *apoló* jelentésű volt. Régi nyelvünkben ez igénknek: gondoz, gondvisel, becéz és gyöngéden simogat (a német: lieblosen) és csókol értelme volt. Ezen ősi Apolló vagy

Apollon, azaz tehát *gondviselő* Napisten e nevére ismerünk vogul rokonaink Napistenének «Világügyelő» és «Népetgondozó» nevében, valamint Apollonnak még a görögöknél is használatban volt «Kourotrophosz» = «ifjakat gondozó» nevében. Ami pedig igénk *-on* képzős alakját illeti, ennek több nyomára is akadhatunk. Például *ugron* = ugró, az Ugron régi családnévben, és *kötény*, azaz *kötön*, vagyis kötő szavunkban. De ismételem: ráismerünk Napistenünk Apollon nevére (amely név értelmét a görögök sem ismerték már és ez ma is megfejtetlen) népmeséink «Palkó», illetve «Bálint» mesehősei nevében is, amely mesehős nevek csak már kereszténységünk korában kerülhettek, épen hasonló voltuk miatt, a régi név helyébe. Ugyanúgy mintahogy a Magor vagy Magyar név helyébe a Miklós, néha a Mihály név került. Ugyanúgy mintahogy a Napisten tavaszi megnyilvánulása régi Tavasz, Tamuz, Tavuz, Damasek, Tamazig nevei helyébe népmeséinkben a «Tamás kocsis» név került. Amely utóbbi mesehősünk a tavaszi «Virágvasárnap» ünnepén a fölvirágzott szekeren rohanó hősként szerepel. A «Leányszínű» és «Gyöngyszínű» jelzőkben a «szín» szó nem annak mai color, Farbe értelmében veendő, hanem a szó régi nyelvünkbeli jelentésével, amelyet ma a felszín, felület, külső, szavakkal fejezünk ki, bár jelentett a szó régen is már color-t is. Eszerint tehát «leányszínű» annyit jelentett, hogy «leánykinézésű» vagy leányszerű. Ugyanúgy a «gyöngyszínű» szó meg gyöngyhöz hasonló bőrszínűt, arcszínűt. De megjegyzem: e szó, illetve a Napisten leányszerű megjelenése elképzelése visszavezet bennünket az emberiség azon őskorába (hagyományunk szerint a Napisten az emberiség ősapja, a gyermek pedig a szülőkre szokott hasonlítani!), amelyben férfi és nő külső megjelenésében, valóban alig volt még különbség, vagyis a boldog, ártatlan Aranykor világába, a Csallóköz szigetebeli boldog élet idejébe, amidőn az őseink még harcot, küzdelmet, öldöklést, húsevést nem ismerve, örök enyhe éghajlat alatt, ragadozó állatok támadásainak ott még ki nem téve, gyümölcscsel, magvakkal, tejjel és mézzel táplálkozva élt és a természetes szerelmi kiválasztódás révén fejlődött, amely kiválasztódás szerint mindig a szebb, egészségesebb, ügyesebb, okosabb és erősebb egyéneknek volt több utóda, mivel a szerelmi versengésekben kiválva, az ilyenek könnyebben bírtak maguknak más nembelit hódítani, de nem sohasem durva erőszakkal avagy öldökléssel, gyilkossággal,

a versenytársat leütve, mint későbbi eldurvuló fajoknál. Azon őskorban az embernek gonosz indulatai még nem lévén, ilyesmi a szellemi fejlődést még nem gátolta. A testileg erősebb is vetélytársát csak erőben fölülmúlni, de nem megölni igyekezett. Ezen szerelmi kiválasztódás volt tehát az, ami ősrégi időkben a gyönyörű ősmagyar fajt és ennek magas szellemi műveltségét létre hozta.

Ez ősidőben az ember még majdnem hermafrodita is volt, miként a kételtűek (az emlősök ősei), illetve nemi részei a két nemnek külsőleg még nem különböztek annyira mint ma. Ugyanígy a másodrendű nemi jellegek sem voltak még teljesen szétkülönbözve. A férfi még nem volt harcias, sem durva, mert hiszen véres harcot, öldöklést még nem ismert, viszont a nő a szabad természet ölné élve, nem volt elpuhulva mint később, különösen ott, ahol az erősebbé lett férfi rabjává lett. Továbbá, mindkettejüknek nagy és egészen világos szőke hajzata volt, amely testüket palásként borította. Ruházatot alig viseltek, illetve ilyet csak falevelekből, fűből, magukat virágokkal, színes bogyókkal ékesítve, készítettek. De a férfi bajusza, szakála, teste szőrösége, másodrendű nemi jellegként, sem volt még kifejlődve, illetve még az ősi kételtű (békafélék) állatok szőrtelensége is ezen igazi őseinkfajnál még részben megmaradott volt, de kivéve a fejbőr hajzatát. Mi több, emlői a nőnek és férfinak majdnem egyenlő mértékben lehettek kifejlődve, vagyis kevésbé mint a mai nőnek, de valamivel erősebben mint a mai férfinak, azaz körülbelül annyira, mint egy mai szűzlánynak. Ivadéukat esetleg még a férfi is szoptathatta, aminthogy kételtűeknél ma is előfordul, hogy a bőr bizonyos tápláló, tejszerű nedvet termelő mirigyeivel porontyaikat közösen táplálják, sőt egy fajtánál (az amerikai pipobékánál) ezt kizárólag a hím végezi.

A Napisten aranyhaja, amint említettük, őseink szimbolikájában a Nap sugarait jelentette, Tündér Ilonáé pedig az északi fényt. Említettük azt is, hogy ősműveltségünk keletkezésekor az Északi Sark még hazánk területén volt. Az is kétségtelen, hogy Földünkön az élet csakis Sarkon kezdődhetett, mivel a hőmérséklet itt hűlt le legelőször annyira, hogy itt élet, eleintén természetesen vízben, keletkezhett, holott másutt a még túl magas forróság miatt ez nem volt lehetséges.

Gyönyörű költői regeindíték az, hogy Ilona képe, a gyöngyház-kagyló-kép (mert hiszen közönséges festmény a vízben tönkremenne) a tengerbe esik (a mesében ezt a királyfi a tengerbe ejti). Ugyanis: ma holott a Nap és a Hold egyaránt járnak le a tengerbe, de ősidőkben a Nap — amikor a Sark még Magyarország területén volt volt — egy esztendőben csak egyszer, holott a Hold talán akkor is naponta. Ami különböző költői regeindítékek keletkezését okozhatta. Például, mintha a Nap, kedvesét keresni szállana alá a tengerbe avagy az Alvilágba. Mint a görög rege szerint Orpheosz Euridike keresésére. Lehetséges egyébként, hogy valamikor a Hold is fél évig volt látható és félévig tűnt le. Vannak olyan regeindítékek is, amelyek szerint a Nap egy aranycsésze keresésére száll le az Alvilágba. Őseink szimbolikájában csésze nőiségi jelkép volt. Más mesék szerint a mesehős, azaz régen a Napisten, sárkány által elrabolt kedvese keresésére száll le az Alvilágba, ahol a sárkányt, a sötétség megszemélyesítését legyőzve, kedvesét megszabadítja. A tengerre vonatkozólag pedig meg kell említenünk, hogy ősidőkben a Csallóköz szigeteit, amikor ezek még a Duna deltáját képezték, végtelen víz- és mocsárvilág vette volt körül, amelyben őshüllők, azaz dinozauruszok, vagyis: sárkányok is valószínűleg éltek, de amelyek akkor még csak a vízben voltak. Ez időben a mai Magyar Alföldön még tenger volt, amely sós is lehetett, mivel sóját a Máramaros vidéke sórétegeiből kapta. Minderre népmeséink még vissza is emlékeznek, sőt egy regénk szerint valamikor réges-régen Tenger Asszony szerelmeskedett Kárpát Emberrel, de aztán veszekedtek és az asszony elhagyta az embert. A geológusok pedig manapság megállapították, hogy a Magyar Alföld helyén valamikor valóban tenger volt, de hogy egy nagy kataklizma következtében a Déli-Kárpátokon támadott, ma Vaskapúnak nevezett-hasadékon át e tenger lefolyt. A regeemlítette «veszekedés» pedig a kataklizmát jelenti.

Fontos szerepe volt az Aranytükörnek őseinknél a téli napforduló, azaz Karácsony ünnepe szertartásaiban, vagyis az elöregedett Napisten távozása vagy halálakor éjfél előtt és az újjászületett Napisten éjfélutáni, kisdedkenti visszatérésekor, újramegjelenésekor. Éjfél előtt az öreg, búcsúzó Napisten (Toldi estéje, vagyis a megöregedett Toldi Miklós. Vajnamöjnen. Mikulás.) az asztalon álló tükörre vonatkozólag ilyenféleképen beszél:

— Eljöttem hozzátok, hogy tőletek elbúcsúzzak, hogy közületek minden rosszat elvigyek. Hogy tanításaim, tanácsaim reátok hagyjam. Hogy ti az új esztendőben ezeket követve, jobbak, igazabbak, boldogabbak legyetek. Édes gyermekeim, mindig a Lelkiismeret szavát kövessétek, azt soha el ne hallgattassátok. Én ma elmegyek, de örökségül az Aranytükört hagyom reátok. Ez tanítson titeket igaz életre. Ez vezessen titeket. Az Aranytükör én magam vagyok, mert ő a Lelkiismeret és a Lelkiismeret én vagyok. A Lelkiismeret szava az én szavam, édesapátoké: a Napé. (Saját helyreállításom.)

Mindez régen természetesen versbe foglalva, énekben mondatott el, koboz, dob vagy más hangszer kísérete mellett. A *koboz*, *koboc* szó régi nyelvünkben (kabar kultusz-szócsoportunkban) tököt jelentett. E hangszert így azért nevezték, mert szárított és kivájt *kabak*-vagy *kobak*-tökből készült (kabak, kobak szintén kabar szócsoportunkbeli szavak).

Az öregnek, akit Vörös Koldusnak is neveztek, mert ruháján vörös díszek voltak és ő a lemenő Napot jelképezte, hat regős társa volt, vagyis összesen heten voltak. Egynek vagy kettőnek láncos botja is volt (11. ábra), amelyeket, különösen az énekek refrénjeinél, rázva, velük zörögtek. Az öreg a lelkiismeretre, az Aranytükörre, igaz életre és a múlhatatlan isteni igazságra vonatkozó, versbefoglalt, jelképes meséket is énekelt, valamint búcsúztató, szomorú énekeket is. Az év végén az öreg Napisten (az énekes Vörös Koldus; megjegyzendő: ősnyelvünkben a *koldus* szó tulajdonképeni értelme még csak *vándor* volt) tehát szebbnél-szebb énekek alakjában hagyta gyermekei számára, örökségként tanításait és tanácsait. De ezek még nem voltak «parancsolatok» és nem jártak rettentő büntetéssel való fenyegetésekkel a nem követők, szófogadatlanok ellen. Ilyesmire csak később, gonosszá vállott népeknél kezdett szükség lenni, akik tanácsokra, tanításokra különben nem hallgatnának. Ezen évvégi és halál előtti tanítás volt Mózes második és utolsó törvényadása gondolatának eredete.

Ez után családban a házigazda, istenházban a pap, odamegy az oltár előtt kerek asztalkán álló mosdótál és korsóhoz és törölköző állványon lévő törölközőhöz (12. ábra) és ezt mondja:

— Az új esztendőbe megtisztulva akarok átmenni.

Vizet önt a tálba, kezét, arcát megmossa, megtörölközik, a tükörbe néz és ezt mondja:

— Áldott Nap, fényes Nap! Hibáim látom, bűneim bánom.

Ugyanezt teszi utána a háziasszony is, de a vizet most már a házigazda, vagyis férje, önti kezére, mert a tálban levő vízbe kezét már senki sem teszi. Ez már szennyes: bűnököt mosott le. Ezután jönnek a gyermekek, korszerint sorban (esetleg a más házbeliek is). Kezükre a vizet a házigazda, az oltár jobb oldalán állva, önti. Balról áll az asszony és nyújtja a törölközőt, míg a kisebb gyermekeket ő mossa, törölgeti. A kisebb gyermekek csak ennyit mondanak:

— Áldott Nap, néha rossz is voltam...

A mosakodás után mindenki a tükörbe is néz.

De az egészen kicsi gyermekek természetesen semmit sem mondanak, mert hiszen még öntudatlanok és így bűneik sem lehetnek. Ezeket édesanyjuk csak megmosdatja, megtöröli és a tükörbe nézeti.

A mosakodások után az apa valamelyik sarokból előhossa a kosarat a «rosszal», vagyis a «bűnökkel», azaz mindenféle ócska vacakkal (elhasznált ruhadarabok, elromlott szerszámok, a gyermekek törött játéka stb.) és ezek közül mindenki a maga darabjait egyenként a Bözön Bika odatartott zsákjába dobálja, mondva:

— Ez is egy bűnöm! Ez is egy bűnöm! Ez is! Ez is! Nesze, vidd el!

A Bözön Bika a hét regös egyike, aki fekete vagy sötétbarna álarcot visel, amelynek szarvai és bozontos haja, szakála van. Népi regöseinknél még fekete gubát, subát, avagy csak fekete, szőrével kifelé fordított ködmönt viselt. Az álarcnak kilógó piros nyelve is volt. (13. ábra.) A Bözön Bika egyik kezében van a zsák, a másikban a láncos bot. *Bözön, bozon, bözönd, bozont, büzönd* volt azon fekete-barna, bozontos hosszúsőrű, erősen pézsmaszagú állat neve, amelyet ma teljesen tévesen nevezünk «bölény»-nek, amelynek azonban német neve is *Wisent*, latin neve pedig *bison*, amely szavak, ugyanúgy mint *pézsma* szavunk, besenyő őstörzseink kultusz-szócsoportjából származnak (de hogy mik voltak őseink kultusz-szócsoportjai, itt nem fejtegethetem). Ezen tehát helyesen *bözön*-nek nevezhető állatnál sokkal nagyobb termetű a fehér, de rövidsőrű, nem pézsmaszagú, hosszabb szarvú őstulok. Ez utóbbinak volt, őspalóc (pelazg) törzsünk kultusz-szócsoportjából származó neve:

bölény, bulun, bulund, balind. Ennek messzire elhallatszó, «bődületesen bömbölő» hangja volt, holott a bözön vagy bözönd hangja csak rőfögésszerű volt, mint a bivalyé. Az igazi bölény, vagyis a fehér őstulok, a régi, nagytermetű fehér magyar szarvasmarhához hasonlított, csak ennél még nagyobb volt, habár szarvai meg valamivel kisebbek voltak. Ennek német neve *Ur*, *Auerochs*, latin neve *urus*, amely nevek viszont őstörök törzseink kultusz-szócsoportjából származnak, ugyanúgy mint a bika különböző nyelveken meglévő *tur, tor, taur* nevei, de amely szó ősnyelvünkben még *turuk, türök, török, lágyult l-es* kiejtéssel *tulok, tülök* alakban is megvolt.

A zsákba kapott rossz holmit a Bözön Bika, miután távozott, a földbe ássa. Ezzel a múlt bűnei eltemetvék, feledvék.

A Bözön Bika szokta volt a gyermekeket ijesztgetni is, a bözön hangját utánozva:

— Bözz! Bözz! Buss!

És úgy is tesz, mintha egyik-másik gyermeket el akarná fogni, hogy ezt is zsákjába dugja a «rossz» közé.

A gyermekek sivalkodva menekülnek, a szülők tiltakoznak:

— Nem, nem, nem volt olyan rossz!

Egészen világossá válik, miszerint a Bözön Bika volt őse a mai «krampusz»-nak avagy «ördög»-nek, sőt ezen *krampusz* szó is mutatja, hogy a régi magyar és mai török *gara, kara* = fekete szóból, valamint a *garaboncos* szóból származott, de ugyanúgy mint ahogy a «Mikulás» meg nem más, mint az év végéni öreg Napisten, azaz öreg Magor avagy Makar, vagyis a Vörös Koldus (Toldi Miklós estéje, azaz: öregsége), mert hiszen úgy a krampusz, mint az öreg Mikulás is az év végén szerepel. Csak hozzáteszem még: Németországban a Mikulást *Ruprechtnek* is nevezik, amely név meg a latin *ruber* = vörös szóból származik, úgyhogy ez meg a legközvetlenebbül bizonyítja a mi Vörös Koldusunkból származást.

E mókázások után az öreg Magyar (vagy Miklós bá. *Bá a bácsi, bátya* szó rövidítése) boldogan állapítja meg:

— Oh, édes gyermekeim, milyen szépek lettetek! Százszor szebbek vagytok, mint ezelőtt.

A családtagok is mondogatják egymásnak:

— Jaj, édes Arankám, de megszépültél!

— Jaj, édes uram, de megszépült!

És így a többiek is egymásnak.

De most az öreg Magor végkép búcsúzik már, mert éjfél van.

— Édes gyermekeim, mennem kell. Közületek minden rosszat elviszünk. De itt hagyom örökségül az Aranytükört. Hallgassatok szavára, hogy mindig ilyen szépek maradjatok.

Ezzel elmegy, társai is vele. Szomorúan búcsúztatják, neki kezét is csókolnak, mire ő a családtagokat biztatja:

— Visszajövök majd, amikor föltámadok.

Mondják neki:

— Jöjjön vissza! Jöjjön vissza!...

Az oltár elől most elviszik az asztalkát, tálát, törölközőt, eltüntetik az üres kosarat, az oltárra pedig odahelyeznek két korsót avagy virágedényt és két tálát, de mind üreset, csak az Aranytükör marad ott középtűt.

Éjfél van, az ősztendőnek vége (ez a téli napfordulókor volt, a mai naptár szerint azonban december 21.) s jön az újesztendő, vagyis megjelenik kíséretével (három zenész-énekes és egy kakasnak öltözött gyermek, avagy legalábbis közülük a legfiatalabb) a Csodaszarvas, illetve a csodaszarvasnak öltözött ember. Őseinknél a Csodaszarvas (14. és 15. ábra.) az Ég jelképe volt és ezért a csodaszarvasálarcos regösnek nagy, fekete vagy sötétkék köppenye vagy fekete subája volt, amely fölületét hímzett avagy fölvarrott, avagy esetleg fémből való csillagok borították. E köppenye vagy palást alatti ruhája azonban fehér, de a fején viselt álarc, amelyben az ember feje egészen benne, szintén fekete vagy sötétkék, úgyszintén agancsa is, amelynek csak hegyei fehérek. A szarvak között égő, piros hólyaglampa (lampion) függ és ez ring az ember minden mozdulatára. Ez a pirosan fölkelő Napot, illetve az újjászületett, bölcsőjében ringó Napistenkét jelképezi. A szarvak hegyein a Csillagokat jelképező gyertyák égnek. Homlokán is fényes (tükörrre festett) csillag van és az a Hajnalcsillag, nyakáról pedig zsinóron kerek tükör függ mellére s ez a Hold. (16. ábra.) Szarvairól diók, almák csüngenek a gyermekek számára, de csüngenek azon még csöngetyűk is, ami onnan származik, hogy régen, amikor a szarvas háziállat is volt, csöngőt agancsára is szokás volt akasztani, nem csupán nyakára, mint háziállatoknak ma. Csak megemlítem, de itt nem magyarázhatom, hogy a csöngetyűkkel a Csillagokat is jelképezték volt,

amit mai *csillag* és *csilingel* szavaink azonossága is mutatja még, de ugyanúgy a német *schillern* (sillern) ige is, amely ma is *csillogás* értelmű. A szarvasálarcos ember minden mozdulatánál a csengők csilingelnek. Megjegyezhető még, hogy karácsonykor, a karácsonyfa díszítésekor ma is szokás csengőkkel csilingelni.

A Csodaszarvas-regös és társai, magukat hangszereikkel kísérve, a Napisten születésére, újjászületésére vonatkozó énekeket mondanak. Ezután társai segítik a Csodaszarvast, hogy szarvait leszedje, amelyeket azután, az égő gyertyákkal együtt, az Aranytükör mellett kétoldalt levő korsókba állítják. Ezek képezik a mai oltárgyertyák őseit, az Aranytükör pedig az Oltáriszentségét. (17. ábra.) Való igaz pedig, hogy a szarvasok minden télen, karácsonytájt, szarvaikat elvetik, amelyek nekik tavaszra újranőlnék. Mivel pedig az álarc agancsai többnyire csak fából való utánzatok, ebben a mai karácsonyfák eredetét is láthatjuk, de megemlíthető, hogy avar őstörzseinknél fenyőfát szoktak volt karácsonykor Barisa (másként Borisa, Varisa, Barata) Napisten születése ünnepére, égő gyertyákkal földíszíteni.

Most a házigazda, templomban a főpap, ismét az Aranytükörbe nézve, megteszi az új esztendőre szóló ígéretet:

— Áldott Nap, fényes Nap! Ígérem, ez esztendőben jó leszek, igaz leszek, szorgalmas és törvénytisztelő.

Eskütételkor is, ma is szokás gyertyákat gyújtani, ami eredetét szintén az Aranytükör mellett égő gyertyák képezték.

Ezután a háziasszony lép az Aranytükör elé és ugyanezeket mondja, majd utána a gyermekek, akik meg csak ennyit mondanak:

— Áldott Nap, fényes Nap, ígérem, hogy jó leszek.

Aminthogy éjfél előtt, az év végén, az öreg Magyar és a Bözön Bika minden rosszat elvisz, úgy most, az Újesztendő kezdetén a Csodaszarvas és a kisded Napisten hozza a jót, az újesztendőbeli kedves ajándékokat és mindenféle édességeket, amelyeket részben a jelenlevők között osztanak szét, részben az oltáron álló két tálba teszik. Mindezt pedig zsákjából a Csodaszarvas szedi elő.

Ekkor, Újév kezdetén, jelenik tehát meg az újjászületett, aranyhajú Napistenke. A kisded és az Aranytükör előtt tett ígéret jelentette őseinknél a jövőbe vetett reménységet. A jövőbe vetett reménységet jelenti napjainkig is: a gyermek. De emellett e gondolat alapját

őseinknél főképp az képezte, hogy a téli napforduló pillanatától kezdve lesznek az éjszakák rövidebbek, a nappalok hosszabbak, ami tehát a világosság és az új tavasz, nyár és élet boldog visszatérése reménységét is jelenti.

Az ajándékok szétszórása után a kakasnak öltözött regös, aki, amint említők, rendesen fiú, két karjával teste két oldalát megcsapkodva, — ahogy ezt a kakasok hajnalban tenni szokták szárnyaikkal — háromszor hangos «Kukuríkú!»-t kiált, ami a hajnal megérkezését és a Napisten születésének szentelt szertartás végét jelenti, amit a Csodaszarvas még ezen énekkel fejez be:

Halljátok, halljátok a kakasok szavát:
Jelentik, jelentik Újesztendő napját.

Immár el kell mennem, ideje indulnom,
Tenger kékségében el kell nékem tűnnöm...

Végül: Miután 24 óráig böjtöltek avagy igen keveset ettek, most víg lakoma következik és ez fejezi be az ünnepséget, ami karácsonykor ma is így szokott lenni.

Rekonstruáltam e szertartást népmeséink és más néprajzi adatok, valamint följegyzések alapján.

Hogypedig az ősi Karácsony mennyire magán a Természeten alapult, megérthetjük még a következőkből is:

A tavaszi napéjgyenlőség és gyöngyvirágnylás ünnepe, vagyis a Nászünnap, amelyről már szólottunk, volt azon idő, amelyben az ember szerelemvágya ma is a legélénkebb, mintahogy némely kezdetleges, természeti népnél, például az ausztráliai bennszülötteknél, de számos állatfajnál, és így a szarvasoknál is, a nemi ösztön csakis ezidőben jelentkezik. És őseink ifjai és leányai csakis ezidőben szoktak volt házasságot kötni, illetve szoktak volt a Szent Szigetekre gyülekezni, ameyeiken a Nászünnapot tartották meg, amely után a kialakult párok férj és feleség voltak, de amely szigetekre ugyanez időben, párosodásuk végett a szarvasok is gyülekezni szoktak volt, ahogy ezt a szarvasok, ahol életük még zavartalanul, a természet rendje szerint folyhat, máig is teszik. A tavaszi napéjgyenlőségtől pedig a téli napfordulóig pontosan kilenc hónap telik el, vagyis

Karácsonyig: az elsőszülött gyermek születéséig. Márpedig úgy a nő, mint a szarvasünő terhessége ideje is pontosan kilenc hónap. Vagyis: Karácsony ünnepe a Napisten újjászületése napja, a Szent Ígéret Napja, Újesztendő napja, a gyermekszületés, de magyar törzsbeli őseink legfőbb háziállatának, a szarvasnak, is ellési ideje volt, vagyis: Karácsony mindenképpen a születés és az új reménység és öröm ünnepe volt, amelyet a kereszténység törölni meg sem kísérelhetvén, azáltal hódított magának, hogy Jézus születését tette ez időre, aminthogy a téli napforduló, vagyis január elseje volt a keresztény Karácsony napja a régi kereszténységnél is és az eltolódások csak az újabb naptárváltozásokkal keletkeztek, főképp a Gergely pápa általi naptárújítással, amikor Karácsony napját bevallottan azért helyezték át néhány nappal, merthogy azelőtt a Karácsony: pogány napfordulati szokások melegágya maradt a már kereszténységre tért népeknél is. Amibe az egyházi atyák természetesen nem nyugodhattak bele.